

nem egyedülállóan, azért statisztikailag egy tényleg érdekesen alkotó világgöltői „kisebbségiséget” hozva – korántsem „válogatott és új”, netán „rég és új” szövegeket kínál benne a szerkesztés, a sorrendbeli adódás (ellenkezőleg: „új és régi” darabokról van szó), hanem inkább azért, mert a teljesítményrétegekben való időbeli visszafelé haladás a már említett témaválasztás statikájával, szellemi-szellemes, finoman kísérteties, jó értelemben vett egy helyben topogásával, amolyan körben járással kapcsolódik össze. Mintegy kötetlenül bemutatva azt, hogy az öt, római számmal jelzett ciklusban reprezentált, mind fiatalabb Kalász Mártont voltaképpen csak egy dolog érdekeltte világeletemben. Rónay László szerint, aki értő és érzékeny tanulmányt függesztett utószóként a kötethez: „az emberin túlmutató esélyek és érzések biztató jelenléte”.

Mindez sugallatában tényleg biztató, nyelvi-poétikai alakítottságát tekintve ellenben inspirálóan nyugtalanító. Sokértelműen nyitott, felajzó, lelkileg izgató. Amiben nagy része van a Kalász-líra mára már az iskolás gyerekek előtt is közzismert „talányosságának”. Ezért lehet a *Tört mi* című vers ennek a magától értetődő „érthetlenségnek”, stílusosan mindig kimunkált, mesteri szemantikumnak, *obszkúrusságnak* az emblémája. A felütése: „tört ilyen, tört olyan, tört egyéb, tört mi / kívül ennyi használhatatlan / nyelv majd

csak használhatatlan lelket csinál / szólj, Uram, mi volt Babel” – Mi ez a „mi”? Úgylehet, Paul Celan-i *valami*... Megtöretés? Az a minimum! Ugyanakkor mélyen jelentésses, tehát nyelvműköd(tet)ési tudatosságtól áthatott. Az elvethetetlen etikumot a (még) gyökeres(ebb)en elengedhetetlen esztétikum által homályosan láttató. Azonban csakhogy így is! Így, egyáltalán. Mintha valahonnan ismerős lenne e lát(tat)ás mikéntjének megfogalmazása...

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Szent István Társulat, Budapest, 2003, 140 oldal, 980 Ft*)

SERFŐZŐ SIMON:

Közel, távol

A jó könyvcím aranyat ér. Egy francia film hőse is így érzi, s épp ezt az aranyat keresve fordul kocsmáros ismerőséhez, aki a regényével bajlódó filmbeli írót nyomban meg is szabaddítja a címadás nehézségétől. Aztán írsz-e abban a regényben trombitákról, kérdi. Nem, válaszol az írópalánta. Hát dobokról? Azokról sem. Akkor, mondja a kocsmáros, nagyon egyszerű; legyen a mű címe: *Se trombiták, se dobok*.

Serfőző Simon viszont épp az ellenkező végéről fogja meg a kérdést: könyve keresztelésekor nem arra töb-

rekedett, hogy hiányait ruházza föl névvel. A paródiabeli hangzatos (bár voltaképpen semmitmondó) *trouvailla*-hoz képest kissé szürkének ható *Közel, távol* pontosan azt nyújtja, amit ígér. Véletlen-e, hogy a negyvenegy éves pálya (ekkorra időközt ölel föl a kötet) legelején az „Emberrek, közlelről látlak benneteket...” kezdetű versben bánat, baj kísérte, hőségben, hidegben élő alakokról ír Serfőző? Azokról, akiket vasba öntött, járomba fogott gépek, állatok követnek. „Este port ráztok ki a ruhából” – folytatja az obligát költeményt – „valahonnan a gyerekek is megjönnek. / Az ereszeknél lányokat csábítanak, / piros csillagba felöltöznek” (*Közlelről*). Az idézett mű ikerdarabja az ugyancsak tizenkét sornyi (gyakran szabja magára Serfőző ezt a terjedelmet). *Közel, távol*. E szikárságtól súlyos költészet itt végképp elhagyja a szavak piperéit, s az iméntiekhez mérten évtizedeket öregedve keservesen visszhangzik a testvértémára: „csak kudarcunk látni: / kihalt kátyút mindenféle, / s fákat közlel, távol: / mennyi veszett fejsze nyele!”

Nem Serfőző az egyetlen költő, aki a vérig keserített reménytelenség nyersanyagából gyúrja a verset (ráadásul, mint könyve egy-egy ritka lapján látszik: élénk színű hangulatok is el-elkapják), de nála a mély meghasonlásnak megvan a szociográfiái hitele. Az ő pesszimizmusa nem elvi reménytelenség, hanem érzékszervek által gyűjtött tapasztalat.

Ez a minden megélt élményre közlelről kíváncsi szemlélet – talán, hogy a csüggedés művészileg meg ne törje – egy idő után nézőpontot vált. „Elhagy mindegyik szerelem” – írja. Majd: „mára nem említődnek már / a tájainkon még itt párolog / közlel idők sem”. A hűség azonban nem alkuszik. A hátrébb tolt érzelmek a mélyülő gondolatiságnak adják át a helyüket, a csontosabb stílus a tárgyilagosság tipikus jele. De a formai puritánságon át most is ugyanarra kultúrára (egy közösség tűnő kultúrájára, szokásaira) sóhajt vissza a költő. Egyre felségebben és egyre ésszerűbben. Ám az éres túlloldalán sem tagadja meg egykori önmagát. Ahány szép szót eldob, annival gazdagabb a hűsége. A könyv záró verséül választott *Szegődöm* is inkább új kezdet, mint búcsú. Lehet, hogy az övéihez makacsul ragaszkodó Serfőző egyszenvédélyű ember, de lám: annak teljes.

KELEMEN LAJOS

(*Püski Írók Alapítvány – Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2003, 214 oldal, 1800 Ft*)

NYILAS ATILLA:

De én

Nyilas Atilla második kötetét, a *Holtjátékot* ismerve gyanítható volt, hogy valami annál is erősebb gyűjte-